

Arbetsmarknadsdepartementet

SOU 2024:49, Arbetslöshetsförsäkringen vid störning, kris eller krig

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) har ombetts att svara på Arbetsmarknadsdepartementets remiss av betänkandet ”Arbetslöshetsförsäkringen vid störning, kris eller krig” (SOU 2024:49). Regeringen vill ha IAF:s synpunkter på förslagen i betänkandet.

Inledning

IAF delar utredningens synpunkter om att ett tydligare uttalat arbete för att skapa beredskap för arbetslöshetsförsäkringen i händelse av störning, kris eller krig är av stor vikt. IAF vill framhålla att förslaget i betänkandet att IAF utses som beredskapsmyndighet och med uppgift att samordna arbetet med arbetslöshetskassorna samt möjlighet att ålägga de privata aktörerna att samarbeta är en god lösning. IAF delar bedömningen att myndigheten med sin kunskap om arbetslöshetskassornas verksamhet och sin upparbetade relation med aktörerna är bäst lämpad att delta i ett sådant samarbete. Vidare delar IAF även uppskattningen av de extra resurser en sådan uppgift skulle innebära. Myndigheten ser dock ett behov av stärkt stöd för att säkra sekretesskydd för de riskanalyser som enligt förslaget ska skickas in till IAF.

Med anledning av utredningens förslag om möjlighet till preliminär arbetslöshetsersättning delar IAF bedömningen att ett sådant behov kan komma att finnas. IAF anser dock att den lösning som betänkandet presenterar medför oönskade risker för felaktiga utbetalningar som kan drabba staten men även enskilda ersättningstagare.

4. Systematiskt beredskapsarbete hos arbetslöshetskassorna och samverkan

IAF delar utredningens bedömning att arbetslöshetskassornas verksamhet att handlägga ärenden om arbetslöshetsersättning och att betala ut arbetslöshetsersättning är samhällsviktig verksamhet, avsnitt 4.3 i betänkandet.

IAF instämmer i förslaget att genom införandet av en ny bestämmelse i lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor, LAK, lagfästa krav som ställs på en arbetslöshetskassa hur den systematiskt ska arbeta för att stärka sin beredskap inför och vid framtida krissituationer och höjd beredskap. Vidare att sammanställa risk- och sårbarhetsanalyser, ge in dessa till IAF och även ansvara för säkerheten i de egna informationssystemen, avsnitt 4.4 i betänkandet. Förslagets tydlighet ger arbetslöshetskassorna en god möjlighet att implementera arbetssättet i sin löpande verksamhet.

IAF instämmer i förslaget att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas meddela föreskrifter om risk- och sårbarhetsanalyser samt om säkerhetskrav för arbetslöshetskassornas informationshanteringssystem, avsnitt 4.4.6.

IAF instämmer i förslaget att i LAK införa en bestämmelse som innebär att arbetslöshetskassorna har en skyldighet att samverka med varandra inför och vid framtida krissituationer och höjd beredskap. En sådan bestämmelse tydliggör vikten av ett fortsatt gott samarbete på detta område, avsnitt 4.5.3.

5. Arbetslöshetskassornas deltagande i arbetet med beredskap

IAF delar utredningens bedömning i avsnitt 5.3 att det behövs en lagreglering om att arbetslöshetskassorna ska delta i arbetet med beredskap med beredskapsmyndigheterna i beredskapssektorn för ekonomisk säkerhet.

IAF instämmer i förslaget i avsnitt 5.4 att införa en bestämmelse i LAK, om att en myndighet får ett bemyndigande att kunna ålägga en arbetslöshetskassa eller annan aktör att delta i arbetet för beredskapsmyndigheterna i beredskapssektorn för ekonomisk säkerhet, samt delta i planering eller samordning. IAF instämmer även i att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om formerna för denna samverkan. Här vill IAF dock lyfta fram att det saknas ett mer utförligt resonemang angående vad som skulle hända om exempelvis en arbetslöshetskassa skulle motsätta sig ett sådant samarbete. Olika möjligheter hade kunnat analyseras, till exempel införande av en möjlighet att utfärda ett vite, eller att de möjligheter till erinringar, föreläggande och innehållande av statsbidraget som finns inom ramen för dagens regelverk i 91 - 92 §§ LAK skulle vara tillräckliga och ändamålsenliga för att hantera en sådan situation.

IAF instämmer i förslaget att ett sådant beslut om åläggande ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol, avsnitt 5.4.5.

IAF instämmer i förslaget om att IAF ska utses till beredskapsmyndighet inom beredskapssektorn för ekonomisk säkerhet med särskilt ansvar att samordna arbetslöshetskassornas deltagande i arbetet, avsnitt 5.5.4. IAF delar utredningens bedömning, som har gjorts med stöd av den tidigare utredningen SOU 2021:25, av resurser detta uppdrag skulle kräva. Vidare delar IAF utredningens bedömning att myndigheten med anledning av sin kunskap om arbetslöshetskassornas verksamhet och sin upparbetade relation med aktörerna är bäst lämpad att delta i ett sådant samarbete.

IAF instämmer i förslaget att införa en bestämmelse i LAK om tystnadsplikt kopplat till uppgifter relaterat till samverkan, planering eller samordning av åtgärder inför eller vid fredstida krissituationer och höjd beredskap inom ramen för ett åläggande, avsnitt 5.6.

IAF instämmer i förslaget att införa en bestämmelse, i IAF:s instruktion, om att IAF vartannat år ska sammanställa arbetslöshetskassornas risk- och sårbarhetsanalyser och lämna dessa till berörda aktörer, avsnitt 5.7.

Särskilt om sekretess i relation till arbetslöshetskassornas deltagande i arbete med beredskap

IAF delar inte utredningens bild av att dagens sekretessbestämmelser i OSL är tillräckliga för att skydda arbetslöshetskassornas uppgifter i den utsträckning som IAF anser skulle behövas. IAF anser att känsliga uppgifter om arbetslöshetskassornas verksamhet bör förses med ett tydligare sekretesskydd för att förhindra risken att de lämnas ut vid begäran. Av 2 kap. 4 § OSL framgår att tryckfrihetsförordningens bestämmelser om rätt att ta del av allmänna handlingar hos myndighet i tillämpliga delar också ska gälla handlingar hos de organ som anges i bilagan till OSL, men bara i den mån handlingarna hör till den verksamhet som nämns där. Dessa organ ska vid tillämpningen av OSL jämföras med myndigheter. Det är alltså bara i fråga om den angivna verksamheten som organen ska jämföras med myndigheter. Av bilagan till OSL framgår att arbetslöshetskassorna ska jämföras med myndigheter när det gäller prövning av ärenden om arbetslöshetsersättning och av ärenden om medlemsavgift för arbetslös medlem.

Som utredningen nämner omfattas inte arbetslöshetskassornas risk- och sårbarhetsanalyser av bestämmelserna om allmänna handlingar. Av det resonemanget följer också att de inte heller är att jämföras med myndigheter när det gäller den verksamheten.

För att sekretess ska gälla för arbetslöshetskassornas risk- och sårbarhetsanalyser hos IAF måste uppgifterna i analyserna hänföra sig till en myndighets verksamhet som består i risk- och sårbarhetsanalyser. Det framgår av 18 kap. 13 § OSL. Det är inte IAF:s risk- och sårbarhetsanalyser som ska skyddas av sekretess utan det är arbetslöshetskassornas analyser som ska skyddas. Arbetslöshetskassorna är inte att jämföras med myndigheter när det gäller risk- och sårbarhetsanalyser, varken hos sig själva eller när analyserna inkommer till IAF.

När analyserna har inkommit till IAF omfattas de av bestämmelserna om allmänna handlingar och är offentliga. Enligt 2 kap. 2 § andra stycket tryckfrihetsförordningen krävs det att en begränsning av rätten att ta del av allmänna handlingar noga ska anges i en bestämmelse i en särskild lag eller, om det anses lämpligare i ett visst fall, i en annan lag som den särskilda lagen hänvisar till.

När det gäller uppgifter som IAF får i sin verksamhet som avser tillsyn eller revision, från en annan myndighet, blir sekretessbestämmelsen tillämplig på uppgifterna även hos IAF som mottagande myndighet. Det framgår av 11 kap. 1 § OSL som reglerar bestämmelser om överföring av sekretess. Det krävs alltså att uppgifterna i analyserna omfattas av en sekretessbestämmelse hos arbetslöshetskassorna för att de också ska omfattas av samma sekretessbestämmelse hos IAF.

Eftersom uppgifterna i analyserna inte omfattas av någon sekretessbestämmelse hos arbetslöshetskassorna finns det heller ingen sekretess som överförs till IAF när väl analyserna inkommer till IAF.

Det bör därför närmare utredas på vilket sätt uppgifterna i arbetslöshetskassornas risk- och sårbarhetsanalyser skulle kunna omfattas av sekretess när de inkommer till IAF. IAF ser en risk med att ta emot analyserna utan att ha en sekretessbestämmelse att stödja sig på för att skydda dem.

6. Förhinder för arbetslöshetskassorna att handlägga ärenden om och betala ut arbetslöshetsersättning

IAF instämmer i utredningens bedömning i avsnitt 6.5, att det finns behov av att införa regler som möjliggör utbetalning av arbetslöshetsersättning om en, flera eller alla arbetslöshetskassor blivit förhindrade att fullfölja sitt uppdrag att handlägga ärenden om, och betala ut, arbetslöshetsersättning enligt sitt ordinarie förfarande.

IAF anser att frågan gällande överlämning av handläggning eller utbetalning såsom lyfts i avsnitt 6.6 bör utredas vidare. IAF delar utredningens resonemang kring problematiken att en kraftig störning som förhindrar en arbetslöshetskassa helt att sköta sina åtaganden med stor sannolikhet skulle drabba fler aktörer i kassakollektivet, då systemlösningarna är sammankopplade, vilket skulle kunna vara ett hinder för en sådan lösning. Redan idag har IAF sett att kassakollektivet i viss utsträckning hjälpt varandra efter förmåga med utlåning av personal vid tillfällen då det särskilt behövs. Denna lösning kräver dock att det inte är fråga om hinder som totalt hindrar den enskilda arbetslöshetskassan från att använda sina egna system. IAF vill särskilt lyfta fram behovet av en lösning för att vid hinder även säkerställa ett skydd för individer som ansökt om arbetslöshetsersättning men som ännu inte fått beslut om beviljad ersättningsperiod. Utredningens förslag tar endast sikte på personer med pågående, sedan tidigare beviljad ersättning. IAF instämmer med utredningens resonemang att annan aktör, såsom Försäkringskassan eller Utbetalningsmyndigheten, inte bör bli aktuella för sådan handläggning.

IAF ställer sig bakom syftet med utredningens bedömning i avsnitt 6.7 att en förhindrad arbetslöshetskassa bör ges en möjlighet att betala ut någon form av arbetslöshetsersättning för att upprätthålla kontinuitet i utbetalningen av arbetslöshetsersättning.

IAF motsätter sig förslaget att införa en bestämmelse i lagen (2024:506) om arbetslöshetsförsäkring som ger en arbetslöshetskassa rätt att betala ut en preliminär arbetslöshetsersättning i enlighet med den modell som föreslås i betänkandets avsnitt 6.8. IAF ser behov av att införa någon lösning som tryggar ersättningen för den enskilde vid tillfällen då den enskilda arbetslöshetskassan har allvarliga förhinder av den sort som beskrivs i betänkandet. Lösningen som föreslås av utredningen, att en arbetslöshetskassa ges möjlighet att återupprepa föregående månads utbetalning, medför dock, enligt IAF:s uppfattning oproportionerliga nivåer av risk för felaktiga utbetalningar. IAF menar att möjligheten till någon form av filtrering av tillgängliga uppgifter för att i så hög utsträckning som möjligt förhindra att felaktiga ersättningar betalas ut bör utredas vidare.

Förslaget om att felaktiga utbetalningar i efterhand ska kunna korrigeras är i IAF:s mening inte en tillräcklig lösning. Felaktig ersättning riskerar dessutom att utbetalas till personer som inte aktivt ansökt om ersättning för den aktuella perioden varpå denna sedan återkrävs till ett högre belopp än

det som utbetalats. Detta då utbetalning av ersättning sker med ett nettobelopp medan återkrav görs av bruttobelopp. Reglering av skatten kan ske först i efterhand och måste hanteras av den enskilda. Förslaget innebär i och med det negativa konsekvenser för vissa enskilda.

IAF invänder även mot utredningens förslag att beslutet att aktivera en utbetalning av preliminär arbetslöshetsersättning ska ligga på den enskilda arbetslöshetskassan. Trots att det är osannolikt att denna möjlighet skulle användas för lättvindigt med hänsyn till de konsekvenser som skulle drabba den enskilda arbetslöshetskassan i form av efterarbete med återkravsutredningar och tilläggsutbetalningar, så vill IAF lyfta fram att detta hinder skulle se olika ut kopplat till arbetslöshetskassans storlek. En större arbetslöshetskassa skulle med hänsyn till omfattningen av efterarbete potentiellt ha ett större hinder att nyttja möjligheten till en preliminär arbetslöshetsersättning medan en mindre arbetslöshetskassa enklare skulle kunna använda sig av den vid behov. IAF anser att beslut om aktiverandet av möjligheten till en preliminär arbetslöshetsersättning även vid ett första tillfälle bör fattas av en myndighet snarare än av en enskild arbetslöshetskassa.

IAF instämmer i utredningens förslag om att i det fall en preliminär arbetslöshetsersättning skulle bli möjlig så bör även en bestämmelse införas om att arbetslöshetskassan sedan skyndsamt ska utreda huruvida ersättningen var korrekt eller ej. I syfte att korrigera eventuella felaktiga utbetalningar såsom beskrivs i avsnitt 6.8.2.

IAF instämmer även med utredningens förslag att konstaterad felaktig utbetald ersättning i enlighet med förslaget om preliminär arbetslöshetsersättning, bör kunna återkrävas för att förhindra att felaktiga utbetalningar kvarstår i enlighet med resonemanget i avsnitt 6.8.3. IAF vill dock särskilt lyfta fram vilket administrativt betungande arbete sådana utredningar skulle kunna bli för den enskilda arbetslöshetskassan samt den påverkan som skulle uppstå för en individ som vid utredning visat sig erhållit felaktig utbetalning.

IAF instämmer också i förslaget att viss reglering om återkrav skulle vara tillämplig även för preliminär arbetslöshetsersättning i enlighet med avsnitt 6.8.4.

IAF instämmer även i utredningens förslag att sådan ersättning, vid konstaterad felaktig utbetalning, ska kunna regleras genom avdrag mot arbetslöshetsersättning såsom beskrivet i avsnitt 6.8.5.

IAF är tveksam till utredningens förslag att ett beslut om preliminär arbetslöshetsersättning inte ska kunna omprövas eller överklagas. IAF ser den praktiska fördelen med en sådan bestämmelse då den aktuella arbetslöshetskassan som har förhinder att pröva individens rätt till ersättning inte heller skulle ha möjlighet att göra en sådan prövning. Däremot är de negativa följderna påtagliga för en enskild som utan att ha ansökt om arbetslöshetsersättning för den aktuella månaden, ändå skulle erhålla en utbetalning som sedan skulle komma att återkrävas. Därför bör detta vara något som den enskilda ska kunna motsätta sig.

IAF instämmer i utredningens förslag rörande återbetalning av statsbidrag såsom beskrivet i avsnitt 6.8.7. Förslaget innebär en minskad risk för att de statliga finanserna drabbas. IAF framhåller dock att förslaget innebär att i stället lägga denna risk hos den enskilda arbetslöshetskassan. Det kan påverka hur de använder bestämmelser såsom eftergift av återkrav i dessa specifika fall. Vanligen behöver arbetslöshetskassan inte återbetala statsbidraget i de fall de har beslutat att efterge ett återkrav. Att kassan i dessa fall ska återbetala statsbidraget oavsett om återkravet har eftergetts eller inte kan leda till en minskad benägenhet att bevilja eftergift. En sådan minskad benägenhet skulle kunna slå hårt mot sårbara individer. Att införa denna bestämmelse kan även påverka benägenheten för arbetslöshetskassan att använda sig av den föreslagna möjligheten till utbetalning av preliminär arbetslöshetsersättning.

7 Undantag från bestämmelser i arbetslöshetsförsäkringen vid en fredstida krissituation

IAF delar utredningens bedömning att det finns ett behov av att möjliggöra tillfälliga undantag från vissa villkor i arbetslöshetsförsäkringen vid fredstida krissituationer och att det är viktigt att dessa eventuella undantag bör göras med hänsyn till att bevara de bestämmelser som upprätthåller arbetslöshetsförsäkringens funktion som omställningsförsäkring.

IAF tar inte ställning till förslaget om att ge regeringen möjlighet att vid en fredstida krissituation som påverkar arbetsmarknaden få meddela föreskrifter om undantag från bestämmelser såsom förslaget lyfter fram, i avsnitt 7.7.2.

Enligt IAF:s uppfattning behöver frågan utredas vidare då det finns risker att arbetslöshetsförsäkringens funktion som omställningsförsäkring riskerar att undergrävas. Dessa risker behöver undersökas närmare. IAF vill även

framhålla att det vidare bör utredas vilken typ av åtgärder som bör kunna kopplas in då lärdomar efter myndighetens utvärdering av de insatser som genomfördes under Covid-19 pandemin klargjorde att flera av de regeländringar som infördes inte nödvändigtvis hade den önskade effekten¹. Förändringar som genomförs kan även riskera att medföra förlängda handläggningstider. Om möjligheten till temporära förändringar införs bör det framgå tydligt att denna möjlighet bör användas mycket restriktivt.

IAF instämmer i förslaget att regeringen vid en sådan krissituation får meddela föreskrifter om undantag från att en sökande som inte sänt in sin aktivitetsrapport i tid ska varnas, som beskrivs i avsnitt 7.7.3. IAF framhåller dock vikten av att sådana undantag behöver vara temporära då det löpande inlämnandet av aktivitetsrapporter är ett viktigt verktyg för att följa, stödja och kontrollera den sökande i sitt arbetssökande.

IAF instämmer i att om regeringen ska ges möjlighet till att göra tillfälliga undantag i den nya lagen om arbetslöshetsförsäkring så är det av vikt att motsvarande förändringar även kan göras för de som i framtiden kommer att omfattas av den nuvarande lagen om arbetslöshetsförsäkring i enlighet med avsnitt 7.7.4.

8 Undantag från bestämmelser eller principer i arbetslöshetsförsäkringen vid höjd beredskap

IAF delar utredningens bedömning att det finns behov av att möjliggöra tillfälliga undantag från vissa bestämmelser rörande arbetslöshetsförsäkringen i händelse av höjd beredskap såsom beskrivet i avsnitt 8.5.2. Men precis som lyfts i avsnitt 8.5.3. är det fortsatt viktigt att även vid dessa tillfällen säkerställa att undantagen inte bör göras från de grundläggande bestämmelser som fastställer arbetslöshetsförsäkringens syfte. IAF delar utredningens resonemang i avsnitt 8.5.3 som rör möjligheten till en annan ersättningsform kopplad till kriser. En sådan skulle kunna utgöra ett stöd för individer vid sådana händelser, som är obundet till det specifika syfte som just arbetslöshetsförsäkringen fyller.

---

¹ IAF 2022:2 Konsekvenser av de tillfälliga regeländringarna i arbetslöshetsförsäkringen

9 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

IAF instämmer i utredningens förslag om tid för ikraftträdande i enlighet med avsnitt 9.1. samt förslaget om att IAF ska leverera den första rapporten under 2028 i enlighet med avsnitt 9.2.

Bedömning av jämställdhetskonsekvenser

IAF har med utgångspunkt i myndighetens ansvarsområde även analyserat vilka konsekvenser förslagen kan förväntas få för jämställdheten mellan kvinnor och män. IAF bedömer att förslagen inte får några konsekvenser för jämställdheten.

Ärendet har föredragits av Martin Johansson den 2024-12-18.

Handlingen är beslutad i Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens elektroniska ärende- och dokumenthanteringssystem av Mathias Wahlsten 2025-01-16.